

учињен покушај да се сазнања о њему, поткрепљена упоредним подацима о другим дипломатским процесима, искористе као водич кроз облике и средства дипломатског деловања којима су немањинка Србија и њени суседи уређивали међусобне односе - посланичку службу, међудржавне споразуме и уговоре, јемства, дарове и слично.

6

**Четвртак,
15. децембар 2005.**

Мр Александар КРСТИЋ
Историјски институт

ДВА МАНАСТИРСКА ВЛАСТЕЛИНСТВА У БРАНИЧЕВУ ИЗ ВРЕМЕНА КНЕЗА ЛАЗАРА

Монах Доротеј и његов син Данило даровали су 1382. године својој задужбини манастиру Дренчи, између осталог, и један трг и тринаест села у области Браничево. Од тих насеља, њих девет се могу прецизно идентификовати на терену (три постоје и данас), а положај још два села могуће је одредити приближно. Трг Кула и пет села на доњем току реке Витовнице било је и просторно обједињено у јединствен комплекс, а остала позната села налазила су се недалеко од њега.

Повеља кнеза Лазара издата око 1379. године манастиру Ждрело (Горњаку) била је сачувана у лошем позном препису, што отежава тумачење њених података о поседима поклоњеним манастиру. Манастирско властелинство обухватало је шест села у долини реке Млаве, близу самог манастира, пет у близини или на обали Дунава, затим једно у области Венчаница, два села у области Звижд и три у области Хомоље. Поред тога, манастиру су поклоњена и два риболовишта на Дунаву код данашњег Доњег Милановца. У овом раду је закључено да један број топонима из даровне повеље не представља имена села, како се то раније мислило, већ граничне микро-топониме, наведене при описивању сеоских међа.

7

**Четвртак,
29. децембар 2005.**

Мр Бојана МИЉКОВИЋ-КАТИЋ
Историјски институт

СТРУКТУРНЕ ПРОМЕНЕ У ПОЉОПРИВРЕДИ КНЕЖЕВИНЕ СРБИЈЕ ТОКОМ ПРВЕ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА

Структурне промене у пољопривреди биле су израженије у ратарству, него у сточарству, а провоцирао их је прелазак са доминантног сточарства на доминантно ратарство. Интензивним крчењем током прве половине века обрадиве површине су удвостручене. Крајем владавине уставобранитеља процес крчења се веома успорава и онда се проширивање земљишног поседа врши све више куповином, јер је прекинут процес присвајања заједничког земљишта. Многи су у међувремену претворили у приватно власништво не само обрадиво, већ и необрађено присвојено земљиште. То слабо култивисано земљиште (браници, чаири, забрани) чинило је 20-30% сеоских поседа приликом пописа 1862/3. године и било је основ даљег развоја сточарства у условима све мањих заједничких пашњака унутар атара.

Примитивна земљорадња заснована на крчењу и развијено сточарство организовали су сеоску економију на тзв. потесном систему. Он се средином века почиње разграђивати и формирати нови, безиран на концентрисању и укрупњавању земљишних парцела. Земљорадња се у првој половини века базирала на монокултури кукуруза. Њен релативно брзи развој и развој градских насеља подстакли су узгој пшенице, која је 1867. године чинила већ петину, а кукуруз приближно половину узгојених житарица. Тај развој провоцирао је и промене у сточарству: све више расте узгој крупне стоке, неопходне у ратарству, мада узгој ситне стоке још увек не опада. Свињогојство се и надаље развија. Изразит пад узгоја готово свих врста стоке настао је тек између 1859. и 1866. године.

**НАУЧНА ТРИБИНА
октобар - децембар 2005.**

**Четвртак,
6. октобар 2005.**

Мр Радомир Ј. ПОПОВИЋ
Историјски институт

МИСИЈА МАРКА ИВЕЛИЋА 1812. ГОДИНЕ И КРАЈ ПРВОГ СРПСКОГ УСТАНКА

Мисија руског изасланика Марка Ивелића у Србији у лето 1812. године, према мишљењу Лазара Арсенијевића Баталаке, била је увод у слом Првог српског устанка. Тада су Карађорђе и истакнуте старешине свечано прихватили VIII тачку Букурешког уговора, а заклетвом верности Русији, своју и судбину народа препустили у руке моћне империје. Око овог става постоје различита мишљења. Више оспоравано, него хваљено, Баталакино дело није сагледано и оцењено у потпуности. Његови критичари олако су прелазили преко чињенице да су Баталакина сазнања извор првог реда, јер је он од 1814. до 1826. године био у емиграцији у Русији са најистакнутијим личностима Првог српског устанка.

Руски изасланик Марко Ивелић боравио је у Србији у јулу и августу 1812. године. Циљ његовог изасланства, према инструкцијама које је добио од генерала Чичагова био је, у најмању руку, противуречан. Требало је устанике наговорити да прихвате поменуто одредбу Букурешког мира, о њој да се договоре са Турцима, али и да сачувају своје војничке потенцијале, како би у повољном тренутку ступили у борбу за коначно ослобођење. Заведени нереланим обећањима руског посланика, свесни да дословно примењивање 8. тачке значи пораз, Карађорђе и устаничко вођство годину дана после тога воде преговоре са Турцима као да Букурешки мир није потписан. Осим у Баталакиним списима, и други извор наговештавају да је Ивелић или самовласно прекорачио овлашћења, или је имао додатне, до сада мање познате налоге.

2**Четвртак,
20. октобар 2005.**Др Александар ФОТИЋ
Балканолошки институт САНУ**ИНСТИТУЦИЈА АМАНА И ПРИМАЊЕ
ПОДАНИШТВА У ОСМАНСКОМ ЦАРСТВУ:
ПРИМЕР СРЕМСКИХ МАНАСТИРА
1693-1696**

Аман (милост, заштита) могао се давати разним појединцима или групама у различитим приликама и под неједнаким условима. Посебном врстом аман-нама јемчила се милост и заштита немуслиманском становништву на новоосвојеној непријатељској територији. Током рата Свете лиге, између 1693. и 1696. године, неколико сремских манастира више пута је затражило аман од османских власти. Аман-наме су кључни документи за разумевање правног статуса немуслиманског становништва Османског царства чије су се области током рата привремено нашле у рукама непријатеља. У правном смислу, такве територије, као и на њима насељен живаљ, нису се разликовале од новоосвојених територија. Аман је обухватао само оне делове становништва који су прихватили да се „потчине муслиманима”, тј. прихвате статус зимије (штићеника) и тако званично постану „поданици” (раја) османске државе. Аутор је у шеријатском контексту анализирао значење и употребу свих термина који су важни за разумевање правног статуса таквог становништва.

3**Четвртак,
3. новембар 2005.**Мр Момир САМАРЦИЋ
Филозофски факултет, Нови Сад**ПОГРАНИЧНИ ПРОБЛЕМИ У
ОДНОСИМА СРБИЈЕ И БУГАРСКЕ
1879-1884.
КОРЕНИ, РАЗВОЈ, ЗНАЧАЈ.**

После завршетка рада међународне комисије која је обележила нову српско - бугарску границу и српско - руске комисије која је потврдила затечено стање на делу границе који се подударао са старом границом Србије и Турске, дуж линије нове српско - бугарске границе и током следећих година учестало су се појављивали проблеми. На новој граници корен проблема лежао је у одлукама међународне комисије која, повлачећи граничну линију, најчешће није водила рачуна о томе да земљиште, ливаде и шуме, власништво села са једне стране границе, оставља на другој страни, пресецајући их често на два дела и отежавајући на тај начин њихово обрађивање. На старој граници проблеми су били старијег датума, провлачећи се још у време обележавања српско - турске границе тридесетих година 19. века, а посебан проблем представљала је река Тимок која је често мењала ток. Ови проблеми наметнули су владама потребу њиховог решавања. Првих година после успостављања дипломатских односа Србије и Бугарске српска и бугарска влада настојале су у више наврата да реше спорна погранична питања. Врхунац ових настојања представљало је рад међудржавних комисија 1881. и 1882, али до потписивања конвенције која би решила сва спорна питања везана за српско - бугарску границу ипак није дошло.

4**Четвртак,
17. новембар 2005.**Ненад УРИЋ
Историјски институт**ПРВА СРПСКА ШКОЛА У ВИШЕГРАДУ
(1869-1875)**

Уз помоћ Кнежевине Србије отворена је, 1869. године, прва српска основна школа у Вишеграду. С молбом за пружање помоћи за подизање школе обратила се српска општина у Вишеграду први пут српској влади, марта 1865. године. Из обимне преписке и закључака министарског савета сазнајемо нешто више о стању просвете и политичким приликама у овом делу Босне. Земљиште за подизање школе поклонио је Никола Селаковић, службеник из Београда. По отварању школе српска влада послала је учбенике и новац за плату првог учитеља. Из преписке такође сазнајемо да су турске власти нерадо гледале на ширење просвете међу својим хришћанским поданицима и на разне начине покушавале да осујете отварање школе. Школа је престала да ради по избијању босанско-херцеговачког устанка, 1875. Године.

5**Четвртак,
1. децембар 2005.**Небојша ПОРЧИЋ
Историјски институт**СРПСКО-ДУБРОВАЧКИ ПРЕГОВОРИ
1301-1302. ГОДИНЕ КАО ОДРАЗ
ДИПЛОМАТСКЕ ПРАКСЕ**

Захваљујући богатству дубровачке архивске грађе српско-дубровачки мировни преговори вођени од јесени 1301. до лета 1302. године спадају међу најбоље познате појединачне дипломатске процесе у историји државе Немањића. За разлику од досадашњих приказа који су били усредсређени на препричавање тока процеса, у овом излагању биће